

Stanislav Komárek:
SPASENÍ TĚLA, Moc, nemoc
a psychosomatika, Edice
Kolumbus, MF Praha 2005

Stanislav Komárek umí psát. Má živý styl a osobitý jazyk, obohacený všemi peripeťmi jeho životní a profesní dráhy. Tak třeba starší přírodopisná terminologie se svou lehce komickou profesorskou pedanterií dodává jeho vyprávění nenapodobitelné kouzlo, nečekaný a přitom laskavý, často sebeironický vtíp. Komárek je ale také vynikající pozorovatel se smyslem pro zdánlivě bezvýznamný detail a s mimořádnou schopností zpozorovat obdobu, podobnost nebo dokonce souvislost mezi věcmi na první pohled na míle vzdálenými. Proto se i jeho poslední knížka velmi dobře čte; rozhodně to není námaha, do níž by se čtenář musel nutit jako u tolika rozečtených knih, jaké se nám – Komárek by řekl „namnoze“ – hromadí na nočním stolku.

Téma zdraví a nemoci, jemuž věnoval svou poslední knížku, poskytuje těmto jeho schopnostem nezanedbatelný prostor. Koho by dnes mohlo nechat lhostejným? Jenže právě vážnost, kterou věcem svého zdraví a svých chorob všichni připisujeme, je vítaným terčem Komárkova lehce pořouchlého traktování. Nečekané historické reminiscence a etologické paralely dovolují s odstupem pozorovat, co to vlastně všichni děláme, a příležitostně si také dobírat instituce moderního zdravotnictví, včetně vědecké medicíny a „medicinsko-průmyslového komplexu“.

Spasení těla stojí někde mezi literaturou faktu, beletrií a společenskou kritikou, což staví recenzenta do obtížné pozice. Některá věcná tvrzení by si zasloužila

jistou kritiku, jenže kritizovat vyprávěče za to, co tak pěkně vypráví, je zřejmě jisté barbarství. Přesto jsem si nakonec řekl, že recenze v odborném časopise by se několika kritickým poznámkám – s touto omluvou – neměla vyhnout.

Jako závislého nikotinu mě ovšem pobavil Komárkův nápad, že by i na autech mohlo stát něco jako „Řízení může způsobit smrtelný úraz“ (str. 122), jenže vzápětí jsem se dočetl, že 7% Čechů umírá násilnou smrtí, „drtivou většinou na silnicích“. Ve skutečnosti tvoří polovinu z tohoto počtu sebevraždy, na silnicích umírá sotva 1%. Na několika místech autor podléhá pokušení hodit do jednoho pytle jevy, které se sobě podobají jen pro „etologa z Marsu“ (tamt.), tj. pro člověka, kterého vůbec nezajímá smysl a motiv dané činnosti. Obřízky a tetování (str. 110) nebo půst a dieta rozhodně nejsou „svým charakterem prakticky totožné“, jak trochu bohorovně tvrdí autor, v tomto bodě překvapivě tvrdý pozitivista.

Jungovskou „synchronicitu“ obhajuje autor tím, že je to alternativní přístup k vysvětlení jevů vedle kauzálně uvažující vědy. Přitom ovšem přehlíží, že synchronicita nic nevysvětluje, nýbrž jen upozorňuje na jevy, pro něž žádná vysvětlení nejsou. Kus skepse může být na místě i vůči medicínským kauzalitám, ale alternativa k vědě to docela určitě není.

Zarazil mne i paušální nárek nad „sociálním státem“, každodenní tenor některých novin; čím to, že si na něj nejvíc stěžují ti, kdo se z „neúměrně vysokých odvodů“ (str. 125) sami živí? Komárek tu ovšem není sám: na „nepochopitelnost“ daně z příjmu si prý kdysi postěžoval i Einstein. O stránku dál si autor stěžuje na „citové vydírání“ dobročinných výběr-

čích po ulicích a chce, aby se o týrané děti postaral – samozřejmě stát ještě sociálněji, beztak už „sající tisíce sosáky maximum daňových peněz“. Rozsah pečovatelských funkcí moderního státu si kritiku možná zaslouží a hubovat na daně a drahotu patří ke konverzační zdvořilosti třetí cenové skupiny, v knize by ale člověk přece jen čekal postoje promyšlenější.

Ale už dost té pedantské kritiky, četbu si tím rozhodně nenechte zkazit.

Jan Sokol

Lenka Formánková a Kristýna Rytířová (edit.): ABC FEMINISMU, Nesehnutí, Brno, 2004

Brněnské Nesehnutí je organizací zaměřující svou kulturně publikační, přednáškovou i aktivistickou činnost na alternativní myšlenkové proudy, zejména na ekologickou tematiku. Pořádá přednášky, semináře a diskuse zpravidla na Masarykově univerzitě v Brně, kam jsou zváni odborníci i odbornice z celé republiky. Tematikou feminismu se Nesehnutí zabývá nejen v ekologické perspektivě (ekofeminismus), ale v širším kontextu současných feministických proudů, ať už z pohledu historického vývoje feminismu, feminismu a náboženství, genderových otázek z hlediska sociologického, apod. Jedním z publikačních výstupů tohoto zaměření je i populárně naučný text *ABC feminismu*.

Tematika feminismu, feministických a genderových studií, je v českém kontextu, bohužel nejen mediálním, opředena řadou mýtů a je s ní spojena řada předsudků, a to mnohdy i na půdě některých aka-

demických disciplin. Feminismus je často jako celek ztotožňován výlučně s jednou ze svých vývojových fází, tzv. druhou vlnou, a zejména s nejradiálnějším proudem amerického feminismu druhé vlny, z něhož jsou často účelově citována mediálně omlétá klišé vytržená z kontextu. Tyto účelově vybrané, kusé citace mají navodit dojem, že feminismus je hnutí útočné, mužům nepřátelské, rozbíječské, ve svých projevech v podstatě pubertální a komické. Tyto předsudky/odsudky samozřejmě nevycházejí z poctivé četby feministické literatury, ale z ingnorantství, z povrchního „dojmu“, který se opírá o manipulativní desinformace. Feminismus je bezpochyby nepohodlný v tom, že odmítá přijímat jakákoliv dogmata či zaběhnuté argumentační postupy bez prostoru pro rovnocennou alternativu, pro pochybnost a jinakost hodnotových východisek. Toto by ale snad mělo být obecným principem akademického myšlení, které by mělo zvažovat každý nový podnět teprve na základě jeho důkladného poznání a které by si nemělo ulehčovat práci používáním aprioristických postupů. Zužovat pojem feminismu na jeden proud jeho určité historické fáze je demagogií; je to totéž, jako např. zužovat pojem liberalismu na jeho britské pojetí, islámu na tálibánský fundamentalismus nebo křesťanství na baptistickou Novou pravici v jižních státech USA. V současné době už odborná literatura ani nehovoří o feminismu v jednotném čísle, ale o *feminismech*, což signifikuje pluralitu a v principu nedoktrinářskou podobu tohoto myšlenkového směru. Společnými východisky feminismů je antidiskriminační apel, hledání a prosazování principu rovných příležitostí (včetně otázky, nakolik je tento princip uskutečnitelný), a otevřenost vůči